

ПУБЛІЧНІ РЕЖИМНО-СТАТУСНІ ГАРАНТІЇ ЗАХИСТУ ТРУДОВИХ ПРАВ ТВОРЧИХ ПРАЦІВНИКІВ

С. В. ЦИГАНЕНКО,

*здобувач третього (освітнього-наукового) рівня
вищої освіти кафедри публічного та приватного
права Східноукраїнського національного
університету імені Володимира Даля*

Досліджуючи публічні режимно-статусні гарантії захисту трудових прав творчих працівників в Україні, насамперед слід виходити з того, що юридичні гарантії належного захисту цих прав доцільно тлумачити як нормативно регламентовану систему правових умов і засобів, за допомогою яких забезпечується ефективна реалізація творчим працівником права на захист своїх трудових прав (як уже порушених, так і тих, порушення яких є потенційно можливим). Крім того, враховуючи позиції вчених щодо сутності гарантій [див., напр.: 1–3], зауважимо, що такі юридичні гарантії охоплюють і належне виконання державою, а у відповідному обсязі також інститутами громадянського суспільства, свого обов'язку щодо забезпечення такого захисту, що зумовлено наявністю відповідних правових можливостей для реалізації правозахисної функції. Таким чином, у структурі цих юридичних гарантій цілком закономірно окреме місце посідають публічні режимно-статусні гарантії правозахисту, сутнісний зміст яких полягає в тому, що належний захист трудових прав творчих працівників можливий лише за умови, коли сама держава визнає та реально сприймає означений захист як власний юридично значущий обов'язок. У цьому сенсі публічні режимно-статусні гарантії відображають як окремі правові засоби чи процедури, так й якісний стан самої державності, за якого держава постає правовою, соціальною та демократичною і тому зобов'язується забезпечувати ефективний захист трудових прав творчих працівників як одну з форм реалізації свого публічного призначення.

Осмислюючи сутність режимно-статусних гарантій захисту трудових прав творчих працівників, слід виходити з позиції О. М. Ярошенка про те, що реальний статус держави як правової та соціальної оцінюється за відповідними критеріями [4, с. 27–28]. У контексті творчої праці такими критеріями є передусім безумовне дотримання трудових прав творчих працівників, що виключає відступ держави від гарантій трудового законодавства з посиланням на творчу, проєктну, воєнну чи надзвичайну необхідність. Не менш важливою є й послідовна соціальна політика у сфері творчої праці та культури, яка має забезпечувати соціально безпечну зайнятість, страхування за умов переривчастості роботи, доступ до медичного страхування, пенсійного забезпечення, а також підтримку самозайнятих творчих працівників. До цього критерію належного вияву розглядуваних режимно-статусних гарантій захисту трудових прав творчих працівників слід віднести й те, що ними забезпечуються стандарти гідного життя працівника, що передбачає

своєчасну й справедливу оплату праці, передбачуваний режим роботи, оплачуваний відпочинок, безпечні умови праці та доступ до соціальних послуг незалежно від циклічності творчого процесу.

Окремого значення в цьому контексті набуває й адресна підтримка соціально вразливих категорій творчих працівників, зокрема самозайнятих осіб, працівників із неповною зайнятістю, молодих фахівців, самотніх батьків та осіб з інвалідністю. Як убачається, така підтримка має запобігати перетворенню творчих працівників на категорію «працюючих бідних», які не здатні забезпечити власну соціальну безпеку лише за рахунок трудового доходу. Важливим критерієм у цьому контексті, що істотно посилює зазначений критерій, є також розвиток соціального партнерства як механізму забезпечення реального балансу інтересів творчого працівника й роботодавця за посередницької ролі держави, зокрема шляхом укладення колективних договорів у сфері творчої праці та культури, а також поширення відповідних гарантій на самозайнятих творчих працівників.

Крім того, як окремий істотний вияв публічної режимно-статусної гарантії захисту трудових прав творчих працівників слід назвати й те, що чинне законодавство має закріплювати соціальну відповідальність роботодавців, які залучають творчих працівників. Як убачається, вказане сприятиме утвердженню соціальної справедливості й солідарності в розподілі ризиків творчої зайнятості, зокрема через механізми колективного й солідарного захисту трудових і соціальних прав творчих працівників. У цьому сенсі зазначений критерій значною мірою посилюватиметься таким критерієм дійсності статусу соціальної та правової держави як забезпечення гендерної рівності у сфері творчої праці, а також урахуванням того, що режимно-статусні гарантії мають включати права й механізми, спрямовані на зміцнення сім'ї, культурний і моральний розвиток громадян, збереження національної та історичної самобутності.

Узагальнюючи викладене, зауважимо, що в дійсності публічні режимно-статусні гарантії захисту трудових прав творчих працівників в Україні не вичерпуються лише означеними критеріями соціальної та правової держави, адже також закономірно мають охоплювати й функціонування держави на сучасних демократичних засадах, які мають суттєвий правозахисний потенціал у сфері творчої праці. В окресленому контексті, як убачається, ключовим критерієм демократичності держави є створення інституційно забезпечених умов для реальної участі творчих працівників у виробленні рішень та їх соціальній експертизі на організаційному, місцевому й національному рівнях. Вказане передусім має передбачати відкриті консультації, оцінку соціального впливу проєктів нормативних актів, стратегій і програм, що стосуються прав і законних інтересів працівників загалом та творчих працівників зокрема, а також обов'язкове залучення галузевих профспілок, творчих спілок і представників працівників культури до розроблення трудового законодавства та локальних актів роботодавців. Додатково у цьому контексті вкрай важливою є й участь творчих працівників в управлінні виробничими процесами та публічними справами у сфері культури. Як убачається, на рівні організацій така участь може виявлятися у функціонуванні представницьких органів, зокрема рад творчих колекти-

вів, спільних комітетів з охорони праці та процедур обов'язкових консультацій щодо графіків і умов праці. На рівні публічного адміністрування вона має забезпечуватися через залучення працівників до діяльності органів, які формують державні чи місцеві замовлення, а також ухвалюють рішення про надання грантів для здійснення творчої діяльності.

Список використаних джерел

1. Андріїв В. М. Юридичні гарантії захисту трудових прав працівників. *Форум права*. 2011. № 4. С. 15-20.
2. Кохан Н. В. Міжнародно-правове закріплення гарантій трудових прав працівників. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. 2010. Вип. 24. С. 150-158.
3. Чорноус О. В. Гарантії та види трудових прав жінок при прийнятті на службу в ОВС України. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2009. Вип. 45. С. 207-213.
4. Ярошенко О. М. Рівність трудових прав працівників – основна засада конституційно-правового регулювання соціально-трудових відносин. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2013. № 26. С. 25-32.